

Ethisch comité

Jaarverslag 2025

Samenvatting

- Adviesorgaan
- Missie: Erop toezien dat de waarden van Smart overeenstemmen met wat ze doet
- Oprichting: januari 2019
- Samenstelling (op 31.12.2025): 10 leden (6 vennoten van categorie A, 2 vennoten van categorie B, 2 externe deskundigen)
- 7 vergaderingen in 2025
- 6 gevallen behandeld
- Gedeeltelijke vernieuwing van de leden
- Deelname aan het integratietraject van de nieuwe werknemers bij de ondersteunende teams
- Contact : comite.ethique@smart.coop

2

I. SAMENSTELLING EN WERKING

In 2025 is de samenstelling van het ethisch comité van Smart verschillende keren veranderd door het vertrek van personen en de komst van nieuwe leden.

Personen die vertrokken zijn

Lucas Lecomte (vennoot van categorie A) en Arnaud Barbier (vennoot van categorie B) hebben het comité in de loop van het jaar verlaten omdat hun mandaat ten einde liep.

Nieuwkomers

In juli 2025 werden twee nieuwe personen uitgeloot voor het comité.

In 2026 zou ook een lid van de ondersteunende teams zich bij het comité moeten voegen.

Het ethisch comité bestaat uit:

- 6 vennoten van categorie A (gebruikers van de tools en diensten): Benoît De Visscher, Ann De Visscher (voorzitster), Nicolas Hellas, Séverine Lacante, Thibault Scheuer en Jean-Baptiste Friquet
- 2 vennoten van categorie B (ondersteunende teams): Erwin Carlier en Julie Leduc
- 2 externe deskundigen: Monique Boulad, voormalig voorzitter van het ethisch comité van de Federatie van Franstalige wijkgezondheidscentra, en Gabrielle Mirbeau, voormalig lid van het ethisch comité van Coopaname

3

Evolutie van de manier van werken

Het comité heeft haar participatieve werking sinds 2024 verder verfijnd, door aanvragers systematisch uit te nodigen om actief deel te nemen aan de besprekingen over het onderwerp dat ze aankaarten. Op die manier wil het comité:

- de debatten verrijken door de aanwezigheid van de betrokken personen
- zorgen voor een beter begrip van de ethische kwesties eigen aan elke situatie
- zorgen voor een kortere reactietijd door de aanvragers de kans te geven om een eerste idee te hebben van het overleg van het comité
- het overleg van het comité meer toespitsen op concrete situaties

Het comité is tijdens het jaar zeven keer bijeengekomen. De leden namen ook deel aan een vergadering met alle instanties, zoals de Raad van bestuur, de ondernemingsraad, het comité voor preventie en bescherming op het werk en de directies van Smart (in oktober 2025), en aan het integratietraject van de nieuwe werknemers van de ondersteunende teams.

II. BEHANDELDE ONDERWERPEN IN 2025

Artificiële intelligentie (vervolg)

In 2025 rondde het comité het werk af dat in 2024 was gestart in verband met de uitdagingen van artificiële intelligentie voor de coöperatie en haar leden. Het is een breed onderwerp dat constant evolueert en verschillende vragen oproept bij freelancers: Welke impact heeft AI en zal AI hebben op freelance werkers? Welke mogelijke spanningen zijn er tussen de verschillende beroepen van freelancers als er AI wordt gebruikt? Moet er een gezamenlijk beleid komen om een kader te bieden voor het gebruik van AI door freelancers?

Aanbeveling aan de coöperatie en haar leden

Het comité nam zelf het initiatief om een aanbeveling op te stellen voor de coöperatie en alle leden van Smart. Daarin moedigt het comité hen aan om AI in het kader van beroepsactiviteiten op een ethische, doordachte manier te gebruiken.

Verder nodigt het comité Smart ook uit om te erkennen dat er ethische dilemma's bestaan, dat de echte impact van AI op freelance werkers amper of niet bekend is, net als de juridische risico's die ermee gepaard gaan. Het comité moedigt ook verdere uitwisseling en debatten aan ter ondersteuning van de evolutie van het gebruik van AI. En het geeft de voorkeur aan de uitwerking van een gezamenlijk, democratisch kader wat het gebruik van AI betreft. Ten slotte geeft de instantie de aanbeveling om documentatie te verzamelen over de impact, meer te anticiperen op de juridische aspecten, de leden beter te begeleiden, hulpmiddelen aan te reiken om AI om de tuin te leiden, en advocacywerk te doen op het vlak van wetgeving.

Vraagstelling voor de ondersteunende teams

Daarnaast en op vraag van het afgevaardigd bestuur werkte het comité een reeks vragen en ethische aandachtspunten uit voor de ondersteunende teams van Smart, om hen te helpen hun gebruik van AI-tools te analyseren (transparantie, impact op tewerkstelling, kost voor het milieu, kwaliteit van de resultaten enz.).

Sekswerk

Na een wetwijziging over het sekswerk in België heeft het comité de vraag onderzocht of de coöperatie sekswerkers en hun activiteiten kan toelaten.

Er werd een aanbeveling opgesteld en bezorgd aan het afgevaardigd bestuur. Die legt de nadruk op:

- de naleving van de rechten en waardigheid van sekswerkers
- de noodzaak van een niet-stigmatiserende communicatie
- het belang van de opleiding en sensibilisering van de ondersteunende teams
- de voorbereiding van een communicatiebericht om in te spelen op eventuele kritiek van buitenaf.

Niet-conventionele zorgpraktijken

Op vraag van een lid van de ondersteunende teams dacht het comité na over de ethische uitdagingen in verband met de niet-conventionele zorgpraktijken die leden in het kader van hun activiteiten binnen Smart uitvoeren.

De geformuleerde aanbeveling vermeldt:

- dat het belangrijk is om niet te oordelen en tolerant te zijn
- de noodzaak om zelfs de minste tekenen van eventueel misbruik op te merken
- dat er transparantie moet zijn over beslissingen om activiteiten goed te keuren of te weigeren
- het voorstel van een sensibiliseringsnota voor de ondersteunende teams.

Belangenconflict

Het comité werd aangeschreven over belangenconflicten binnen de Raad van bestuur en heeft een ontmoeting georganiseerd met Germain Lefebvre, directeur van de afdeling Coöperatief leven Vie Coopérative, om:

- te begrijpen welke mechanismen er bestaan om belangenconflicten te voorkomen
- na te denken over een betere transparantie over dit soort vragen

Uit de gesprekken is gebleken dat er maatregelen bestaan (meer bepaald in het werkingsreglement van de RvB), maar dat het goed zou zijn om duidelijker over die procedures te communiceren. Het comité zal dit onderwerp verder bespreken in 2026 om een aanbeveling te formuleren.

Activiteit van een lid met een gerechtelijk verleden

Het comité werd aangeschreven door de ondersteunende teams over een project van een lid van de coöperatie, dat veroordeeld werd voor feiten van seksueel geweld. Bovendien ging het onderwerp van het project over de feiten. De situatie riep ethische vragen op.

5

Tijdens de debatten van het comité werden er verschillende fundamentele vragen gesteld:

- Mogen we een project steunen van een veroordeeld persoon nadat die zijn straf heeft uitgezeten?
- Moet Smart zich uitspreken over de inhoud van de activiteiten van haar leden?
- Wat zijn de risico's voor de reputatie van de coöperatie?
- Hoe verzoen je de vrijheid van meningsuiting en het recht op een tweede kans met het feit dat nieuwe slachtoffers vermeden en bestaande slachtoffers in acht genomen moeten worden?

De aanbeveling van het comité luidde dat het project specifieke begeleiding vereist, met:

- een herinnering aan de waarden van Smart
- specifieke aandacht voor de slachtoffers en indien mogelijk, begeleiding voor hen
- preventieacties tijdens de uitvoering van het project

Deze situatie heeft ertoe geleid dat het comité verder nadenkt over de kwestie van begeleiding van slachtoffers van geweld.

Opvolging aanbevelingen

Het comité is blij dat er begin 2026 een reeks opleidingen en een conferentiedebat rond artificiële intelligentie werden georganiseerd. Die initiatieven getuigen van de wil van Smart om zowel haar leden als de ondersteunende teams te begeleiden om met die uitdagingen te leren omgaan. Die initiatieven getuigen van de wil van Smart om zowel haar leden als de ondersteunende teams te begeleiden om samen over die uitdagingen na te denken.

III. VOORUITZICHTEN 2026

In 2026 voorziet het ethisch comité om:

- de aanbeveling over belangenconflicten **af te ronden en te publiceren**
- zich **te buigen** over een vraag over discriminatie en problematisch gedrag (op vraag van een lid)
- **aandachtig te blijven** voor actuele ethische uitdagingen om de coöperatie beter te begeleiden in de toekomst
- ervoor te **blijven zorgen dat het comité bekend is** bij de leden en de ondersteunende teams
- de **participatieve manier van werken te blijven verbeteren**, door een beroep te doen op ervaringsdeskundigen en meer samen te komen en te werken met de verschillende instanties van Smart
- een **teambuilding te organiseren**, zodat de gevestigde en nieuwe leden van het comité elkaar beter kunnen leren kennen en ze de gezamenlijke competenties van het comité kunnen versterken.

Het comité blijft beschikbaar voor alle ethische vragen die de leden of de ondersteunende teams van Smart aan hen willen voorleggen.